

ILIE BARANGĂ

LUCIAN PRICOP

PROVERBE, ZICĂTORI, GHICITORI

*Selecție, prefață și referințe istorico-literare
de prof. Ilie Barangă și prof. Lucian Pricop*

EDITURA CARTEX

București

AU APĂRUT:

BIBLIOGRAFIE ȘCOLARĂ

CUPRINS

Alexei Tolstoi, <i>Buratino</i>	
Mark Twain, <i>Aventurile lui Tom Sawyer</i>	
Mark Twain, <i>Aventurile lui Huckleberry Finn</i>	
Mark Twain, <i>Print și</i>	
Frații Grimm, <i>Povești</i>	
Lewis Carroll, <i>Alice în Țara Minunilor</i>	
Lewis Carroll, <i>Alice în Țara Oglinzilor</i>	
C. Goldoni, <i>Pinocchio</i>	
Prefață	5
Proverbe și zicători din înțelepciunea poporului român	9
Proverbe și sfaturi din înțelepciunea lumii	57
Ghicitori	71
Referințe istorico-literare	123
Bibliografie selectivă	135
Jules Renard, <i>Morcoveață</i>	
Hector Malot, <i>Singur pe lume</i>	
H. Beecher-Stowe, <i>Coliba unchiului Tom</i>	
G.A. Bürger, <i>Aventurile baronului von Münchhausen</i>	
Henry Gilbert, <i>Robin Hood</i>	
Ed. de Amicis, <i>Cuore, inimă de copil</i>	
Rudyard Kipling, <i>Cartea junglei</i>	
Rudyard Kipling, <i>A doua carte a junglei</i>	
Robert Louis Stevenson, <i>Comoara din insulă</i>	
Jonathan Swift, <i>Călătoriile lui Gulliver</i>	
Charles Perrault, <i>Povești cu zâne</i>	
Anton Pann, <i>Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea</i>	
G. Andreescu, <i>Iliada, Odissea, Eneida (repovestire pentru copii)</i>	

PROVERBE ȘI ZICĂTORI DIN ÎNTELEPCIUNEA POPORULUI ROMÂN

A cânta cuiwa în suvâlă. = A subunția convingerea cuiwa, fără a-și exprisa proprie păreru.

A face ochi dolci cuiwa. = A privi (pe cineva) cu dragoste.

A face un bine înscamnă a-și bate cuiu în talpă. = Este un paradox că ajutorul acordat cuiwa poate să îi dăuneze.

A-și bate singur cuiu-n talpă. = A-și crea singur neplăceri.

A-și băga mințile-n cap. = A-și îndrepta comportamentul.

A-și da în petic. = A-și da în vileag, fără voie, anumite defecte.

A-și da aruna pe față. = A-și dezvălui intențiile rele.

A-și ieși din fire. = A se supăra.

A băga mâna în sac pentru cineva. = A garanția pentru cinstea cuiwa.

A da ortul papii. = A mări.

A ajunge cuțitul la os. = A-și pierde răbdarea.

A avea mai mult necroc decât mințe. = A avea mai multă șansă decât inteligență.

A bate apa-n piulă. = A prelungi un discurs fără informații suplimentare.

A bate fierul cât e cald. = A profita de momentul favorabil.

A bate toba în tot satul. = A duce o vorbă de la unul la altul.

A bate la ochi. = *Un lucru îndoielnic.*

A face cuiva hatârul. = *A face cineștore/învinovătat.*

A sări în ochi. = *Un lucru cert.*

A sări de un lucru ca printr-o minune. = *A sări de la un lucru la altul fără să se gândească la consecințe.*

A cânta cuiva în strună. = *A sublinia convingerea cuiva, fără a-ți exprima propria părere.*

A face ochi dulci cuiva. = *A privi (pe cineva) cu dragoste.*

A face un bine înseamnă a-și bate cuie în talpă. = *Este un paradox că ajutorul acordat cuiva poate să îți dăuneze.*

A-și bate singur cuie-n talpă. = *A-și crea singur neplăceri.*

A-și băga mințile-n cap. = *A-și îndrepta comportamentul.*

A-și da în petic. = *A-și da în vileag, fără voie, anumite defecte.*

A-și da arama pe față. = *A-și dezvălui intențiile rele.*

A-și ieși din fire. = *A se supăra.*

A băga mâna în foc pentru cineva. = *A garanta pentru cinstea cuiva.*

A da ortul popii. = *A muri.*

A ajunge cuțitul la os. = *A-ți pierde răbdarea.*

A avea mai mult noroc decât minte. = *A avea mai multă șansă decât inteligență.*

A bate apa-n piuă. = *A prelungi un discurs fără informații suplimentare.*

A bate fierul cât e cald. = *A profita de momentul favorabil.*

A bate toba în tot satul. = *A duce o vorbă de la unul la altul.*

A călca pe bec. = *A fi găsit vinovat.*

A căra apă cu ciurul. = *A face un lucru inutil.*

A despica firul în patru. = *A analiza un lucru în detaliu.*

A dispărut de parcă l-a-nghițit pământul. = *A se face de negăsit.*

A face cinste. = *A da de băut.*

A face umbră pământului degeaba. = *Un om fără rost, inutil.*

A face cum îl taie capul. = *A executa un lucru după propriile criterii.*

A face din cal măgar și din țânțar armăsar. = *A exagera.*

A fi prins cu cioara vopsită. = *Încercare nereușită de a înșela pe cineva.*

A împăca capra cu varza. = *Două lucruri incompatibile.*

A lua partea leului. = *Împărțire nedreaptă.*

A luat-o la măsea. = *S-a îmbătat.*

A lucra din plin. = *Repede și cu spor.*

A mânca coliva cuiva. = *Amenințare.*

A nu vedea pădurea din cauza copacilor. = *Incapabil să alegi între lucrurile esențiale și amănunte.*

A-nțarcat bălaia. = *Când nu vrei să mai ajuți pe cineva care nu merită.*

A păli pe cineva. = *A lovi.*

A peria pe cineva. = *A linguși.*

A pica din senin. = *Pe neașteptate.*

A pierde vremea de pomană. = *A irosi timpul în zadar.*

A merge câine surd la vânătoare. = *Nepregătit pentru o acțiune.*

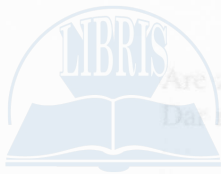
A pleca la vânătoare fără pușcă. = *Nepregătit pentru o acțiune.*

A plecat cu graba și s-a-ntâlnit cu zăbava. = *A renunțat la ritmul de lucru susținut.*

A prinde cu mâța-n sac. = *A dezvălui un neadevăr.*

- A pune bețe-n roate. = A împiedica pe cineva să facă ceva.
- A pune carul înaintea boilor. = A face treaba în sens greșit.
- A pune paie pe foc. = A alimenta o ceartă.
- A pune țara la cale. = O discuție lungă și fără rost.
- A bate la ochi. = Un lucru îndoielnic.
- A face cuiva hatârul. = A împlini dorința.
- A nu face față. = Ceva care depășește capacitatea cuiva.
- A sări în ochi. = Un lucru cert.
- A scoate ceva din pământ, din piatră seacă. = A face rost de un lucru ca printr-o minune.
- A se da de ceasul morții. = A fi frământat la maximum de un gând.
- A se face că plouă. = A se face că a uitat ce s-a întâmplat.
- A se juca cu focul. = A face un lucru riscant.
- A se uita precum curca-n crăci. = A privi nedumerit.
- A se uita ca mâța-n calendar. = A nu înțelege ceva.
- A se uita precum curca în fântână. = A privi mirat.
- A se umfla în pene. = A fi îngâmfat.
- A sta călare pe noroc. = A fi foarte norocos.
- A sta cu burta la soare. = A sta degeaba.
- A sta cu burta pe carte. = A învăța temeinic.
- A trecut baba cu colacii. = A ezitat să întreprindă ceva favorabil.
- A strica orzul pe găște. = A da cuiva care nu prețuiește ce primește.
- A se da de ceasul morții. = A se strădui în zadar.
- A se da de gol. = A-și dezvălui o intenție ascunsă.
- A trăncăni vrute și nevrute. = A vorbi fără sens.
- A uita de la mână până la gură. = Repede.
- A umbla cu capul în nori. = Visător.
- A vedea roșu înaintea ochilor. = Mânie.
- A vedea stele verzi. = În urma unei lovituri.
- A veni pe nepusă masă. = Pe neașteptate.

- A vorbi cu tâlc. = *Cu subînțeles.*
- A zburat puiu cu ața. = *A trecut timpul acțiunii respective.*
- Aceeași Mărie cu altă pălărie. = *Un lucru în esență identic, diferit doar în exterior.*
- Adevărul este întotdeauna la mijloc. = *Extremele sunt de evitat.*
- Adevărul stă scris printre rânduri. = *Amănuntele sunt importante.*
- Ai ales pân-ai cules. = *O alegere proastă.*
- Ai, dai, n-ai. Ia nu da, să vezi cum ai. = *Economie.*
- Ai carte ai parte. = *E important să înveți.*
- Ai pus degetul unde mă doare. = *În discuție s-a atins un punct esențial.*
- Ai dat-o cotită. = *Ai greșit.*
- A i se urî cu binele. = *Cineva care caută gâlceavă.*
- A-și da în petic. = *A spune / face un lucru nepotrivit.*
- A-i fi frică și de umbra sa. = *Foarte temător.*
- A scoate-o din pământ, din iarbă verde. = *A inventa.*
- A avea ac de cojocul cuiva. = *Amenințare spusă cuiva care se încăpățânează.*
- A sta cu banii la saltea. = *Cineva care e zgârcit.*
- Apa trece, pietrele rămân. = *Necazurile trec și totul rămâne ca-nainte.*
- Are spor la treabă. = *Cineva harnic, care lucrează repede.*
- Arde casa și el cu luleaua „Dă-mi un foc“. = *Cineva care vine cu pretenții absurde într-o împrejurare importantă.*
- Are limba înveninată. = *Vorbește de rău.*
- Are limba despicală. = *E șiret ca șarpele.*
- Are o zi lucrătoare și una sărbătoare. = *Leneș.*
- Are suflet de câine. = *Lipsit de omenie.*
- Ascultă și nu te mânia, ca să te poți îndrepta. = *Răbdarea te ajută să depășești dificultățile.*

(A)

Mititelu-ntr-o ureche
Face nouă haina veche.

(*acul*)

Mic, mititel
Îngrădește frumușel.

(*acul*)

Cine are o singură ureche
Dar nici cu aceea nu aude?

(*acul*)

Sunt rotundă sau pătrată
Ascut creionul îndată.

(*ascuțitoarea*)

Roșu ca focul
Iute ca dracul.

(*ardeiul iute*)

Urechi are, dar n-aude,
E micuț și tot împunge.

(*acul*)

A lăsat-o Dumnezeu
Ca s-o bei și tu și eu.
(apa)

Oglinda cerului
În adăpostul pământului.
(apa din fântână)

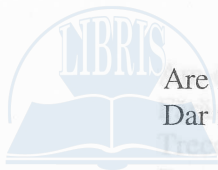
La cap limbă cu miere,
La coadă limbă cu venin.
(albina)

Are-un ac micuț și fin,
Zboară lin din floare-n floare,
Acul este cu venin
Iar polenu-i pe picioare.
(albina)

Din flori plicuri de dulceață
Strânge de cu dimineață.
(albina)

Floare și soare,
Ploaie și ninsoare
Se laie pe rând
Zile, nopți furând...
(anotimpurile)

Animal cu capu-n jos
Și este foarte țepos
De vrei să-l ridici de jos
(ariciul)

Are zeci de ace groase
Dar nu țese nici nu coase.
(ariciul)

Omul strânge cât trăiește
Și la ea el se gândește
Pentru ea el pătimește.
(averea)

N-are culoare,
N-are miros;
Dar la toți
E de folos.
(aerul)

Camera pe groase roate
Duce călători în spate!
În oraș și în afară
Chiar și în întreaga țară!
(autobuzul)

(B)

Fetele și femeile n-au
Și nici nu doresc să aibă;
Bărbații o țin ca o podoabă,
Iar când o au
Încearcă să se curățe de ea.
(barba)

Am doi frați
Cu sfori legați
Și-n picioare încălțați.
(*bocancii*)

În pădure mersei,
Al treilea picior ajunsei.
(*bastonul*)

Ce vă trec prin mâini,
Fără de-a le fi stăpâni;
Se păstrează-n sân și-n ladă,
Fără ei nu faceți treabă!
(*banii*)

Iarna-n frig, vara la soare,
Neschimbat e la culoare!
(*bradul*)

Sus pe coama munților,
Munților, cărunților,
Stă voinicul cel țepos
Veșnic verde și frumos.
(*bradul*)

Fumul dracului,
În capul omului.
(*beția*)

Sus tună,
Jos răsună,
Cetele s-adună.
(*biserica*)